

Bokmål

Fakta om hiv og aids

Hiv og aids

Aids er en alvorlig sykdom som siden begynnelsen av 1980-tallet har spredd seg over hele verden. Aids skyldes et virus, hiv, som overføres fra person til person i bestemte situasjoner.

Hva er hiv?

Hiv er forkortelse for humant immunsvikt virus.

Personer med hiv vil vanligvis ikke føle seg syke de første årene etter at de er smittet, men viruset vil etterhvert bryte ned kroppens motstandskraft mot smittestoffer.

Personer som har fått hiv vil ha viruset i kroppen og kunne smitte andre resten av livet.

Hva er aids?

Det alvorligste stadium i sykdomsutviklingen kalles aids. Aids er forkortelse for "acquired immune deficiency syndrom". En person med hiv utvikler aids når kroppens motstandskraft er så svekket at den ikke lenger klarer å uskadeliggjøre smittestoffer som virus, bakterier og sopp. Personer med hiv vil etter hvert utvikle aids hvis de ikke får behandling. Vanligvis tar det 8-10 år fra man blir smittet til man utvikler aids.

I noen deler av verden er aids en av de vanligste dødsårsakene. Gjennomsnittlig levealder har derfor i noen land gått ned med ca. 10 år.

Hvordan smitter hiv?

Hiv smitter:

Ved ubeskyttet samleie. Hvem som helst kan få hiv ved ubeskyttet samleie med en person som har viruset. Årsaken til smitte er direkte kontakt med viruset som finnes i blod, sæd eller skjedesekret.

Hiv kan overføres fra mann til kvinne, fra kvinne til mann og fra mann til mann. Hiv smitter lettere hvis en eller begge parter har andre seksuelt overførbare sykdommer (SOS). Det kan også være en risiko for overføring av virus gjennom munnsex, det vil si kontakt mellom kjønnsorganer og munn/tunge. Dette er spesielt aktuelt hvis det finnes rifter eller sår i munnen eller på kjønnsorganene.

Ved bruk av sprøyter og sprøytespisser forurenset med hiv.

Ved blodoverføring dersom blodet inneholder hiv.

Fra mor til barn under svangerskapet, fødselen eller ved amming.

Hvordan unngå smitte?

Det eneste effektive beskyttelsesmiddel mot seksuell smitte er kondom. Kondom beskytter også mot andre seksuelt overførbare sykdommer som herpes, klamydia, gonoré og mot uønsket graviditet. Også ved munnsex må man bruke kondom for å unngå smitte.

P-piller og spiral beskytter bare mot uønsket graviditet.

Injiserende stoffbrukere må ikke dele sprøyter med andre. Velger man likevel å dele sprøyteutstyr, må sprøyte og sprøytespiss rengjøres grundig med klorin mellom hver injeksjon på følgende måte:

Skyll gjennom utstyret med lunkent vann 5 ganger.

Trekk klorin opp i spiss og sprøyte. La klorinen stå i utstyret i minst 5 minutter.

Skyll gjennom utstyret med lunkent vann 5 ganger.

Medisinsk behandling av gravide med hiv har redusert risikoen for smitte fra mor til barn betydelig. For å unngå at barnet får hiv er det viktig at mors hiv-infeksjon blir oppdaget og at hun får medisinsk oppfølging.

Hiv smitter ikke:

Ved vanlig sosial omgang.
Gjennom hel hud.
Gjennom luft og vann.
Gjennom mat og drikke.
Via spisebestikk, servise og lignende.
Via sengetøy, håndklær og lignende.
Via toalettseter og badebasseng.
Ved kyssing.
Ved nysing og hoste.
Gjennom svette.
Gjennom snørr og tårer.

Sterile sprøyter som brukes på sykehus, hos legen og på helsestasjoner medfører ingen fare for overføring av hiv eller andre sykdommer som smitter gjennom blod. Derfor er det heller ingen risiko ved å gi blod.

I Norge har vi begrensninger på hvem som får gi blod. Disse begrensningene gjelder blant annet menn som har sex med menn, injiserende stoffbrukere, personer som har oppholdt seg lenge i land utenfor Nord-Europa eller som er født i utlandet. Å få blod på sykehus i Norge er trygt fordi alt blod blir testet før bruk. I enkelte andre land kan en risikere å få hiv fra forurenset utstyr eller gjennom blodoverføring fordi blodet ikke er testet for hiv.

Behandling

Det finnes ingen vaksine mot hiv som beskytter mot smitte. Det finnes heller ikke medisiner som fjerner viruset fra kroppen.

Det finnes medisiner som kan hemme formeringen av viruset i blodet. Når det er små mengder virus i kroppen tar det lengre tid å svekke kroppens motstandskraft. Kroppens motstandskraft kalles immunforsvar, og ved bruk av medisiner tar nedbrytingen av immunforsvaret lengre tid. Behandlingen så langt har gitt positive resultater.

Bruken av disse medisinene krever regelmessig oppfølging hos lege. Det er viktig at hiv blir oppdaget så tidlig som mulig slik at behandling med de rette medisiner kan begynne straks det er nødvendig.

Hvis det har oppstått infeksjoner p.g.a. et svekket immunforsvar finnes det medisiner til behandling av mange av disse infeksjonene.

Personer med hiv vil få oppfølging og råd av helsetjenesten og behandling av eksperter på hiv-infeksjon.

Når det gjelder medisiner og levesett som vil virke inn på sykdommen, er det viktig at den som har hiv samarbeider med de som har erfaring og kunnskap om behandling . Med godt samarbeid mellom pasient og behandler er det store muligheter for at en med hiv-infeksjon kan leve som frisk i mange år.

Hiv-test

Smitte med hiv fører til at kroppen danner angrepsstoffer, såkalte antistoffer, for å ødelegge viruset. Selv om kroppen danner antistoffer klarer de ikke å uskadeliggjøre viruset. En hiv-test tas som en blodprøve i armen. Den viser om det finnes hiv-antistoffer i blodet. Man kan finne antistoffer i blodet tre til seks uker etter smitte. Det tar ca. én uke å få svar på hiv-testen. Enkelte steder er det også mulig å ta en hurtigtest hvor man får resultatet etter 20 minutter. Man kan velge å være anonym når man tar en hiv-test.

Det er bare hiv-testen som kan gi svar på om man er smittet. Alle som tror de har vært i en risikosituasjon bør derfor teste seg. Testen er gratis og kan tas hos hvilken som helst lege. Legen skal ikke gi opplysninger om testresultat til andre uten samtykke fra den det gjelder. Dette gjelder så lenge den smittede ikke utsetter andre for smittefare.

Hiv-testen er frivillig. Det betyr at ingen kan testes mot sin vilje, og alle som testes skal være informert om hva testen innebærer. Gravide får tilbud om test i forbindelse med svangerskapskontroll. Det stilles ikke krav om hiv-test i forbindelse med søknad om oppholdstillatelse i Norge. Avgjørelsen i slike søknader skal ikke være knyttet til hiv-testen.

Når hiv-testen er negativ

En negativ hiv-test betyr at det ikke kan påvises antistoffer i blodet. Sannsynligvis er du ikke smittet. Men kroppen trenger tid for å danne antistoffer etter at smitten har funnet sted. Bli testen tatt før antistoffene er dannet vil det gi et negativ resultat selv om viruset er i kroppen. Hvis du vet at du har utsatt deg for smitte de siste tre månedene bør du ta en ny test 12 uker etter at du kunne ha blitt smittet.

Er du smittet uten at det ennå er dannet antistoffer kan du likevel smitte andre. Bruk kondom eller unngå sex inntil resultatet av testen foreligger.

Husk at et negativt resultat ikke betyr at du ikke kan bli smittet i fremtiden. Unngå derfor risikofullt oppførsel som ubeskyttet sex og deling av sprøyter.

Når hiv-testen er positiv

Dersom hiv-testen er positiv gjøres det tilleggsundersøkelser for å bekrefte resultatet. Dette er nødvendig fordi testen en sjelden gang kan reagere på noe annet i blodet enn antistoffer mot hiv. Dersom tilleggsundersøkelsene bekrefter en positiv hiv-test betyr det at man er smittet, og dermed kan smitte andre.

Når man får vite at man har en alvorlig smittsom sykdom vil det for de fleste melde seg mange spørsmål.

Når hiv-testen er positiv blir man henvist til leger og sykepleiere som er spesialister på hiv og aids. Her vil du få svar på de spørsmålene du har, og de vil kunne gi deg råd for hvordan du kan planlegge livet ditt.

De aller fleste kan jobbe eller studere som de gjorde før de fikk vite at de var hiv-positive, og det er kun på enkelte områder i livet det er nødvendig å gjøre forandringer. De største forandringene vil være at man alltid må ta hensyn til risikoen for å smitte andre. Man må også forholde seg til helsevesenet på en måte som er ny for de fleste. Faste konsultasjoner og nært samarbeid med legen er viktig.

Ordliste

Immunforsvar

Kroppens eget forsvar mot bakterier, virus og sopp. Immunforsvaret skal hindre at vi blir syke av alle smittestoffene vi kommer i kontakt med.

Smittestoffer

Bakterier, virus eller sopp som kan lage sykdommer. Smittestoffene kommer inn i kroppen gjennom luften vi puster, gjennom det vi drikker og spiser eller gjennom seksuell kontakt og gjennom blod.

Virus

Smittestoff som trenger kroppens levende celler for å kunne formere seg.

Bakterier

Smittestoff som kan gi sykdom hos mennesker. De fleste sykdommer som skyldes bakterier kan behandles med antibiotika.

Sopp

Smittestoff som kan gi sykdommer, spesielt hos mennesker med dårlig immunforsvar.

Infeksjon

En smittsom tilstand fremkalt av bakterier, virus eller sopp.

Antistoffer

Stoffer som kroppen lager for å uskadeliggjøre smittestoffer som kommer inn i kroppen. Kroppen lager egne antistoffer for hvert enkelt av de ulike smittestoffene. For eksempel lager kroppen sitt eget antistoff mot hiv.

Informasjonstelefonen om aids: 810 03 200

Informasjonstelefonen om aids betjenes av fagfolk som kan svare på dine spørsmål om hiv og aids. I tillegg kan en få oversikt over lokale telefonnummer som kan være nyttige.

Informasjonstelefonen er betjent fra mandag til og med torsdag mellom kl. 09.00 – 13.00 og kl. 17.00 – 20.00.

IK-2380/bokmål

**”Fakta om hiv og aids”
Utgitt av Statens institutt for folkehelse
i samarbeid med Statens helsetilsyn.
Ny revidert utgave 2001**

Produksjon og design: En Annen Historie AS

Postboks 4404 Nydalen
N-0403 Oslo, Norway
Internett: www.folkehelse.no

Statens helsetilsyn

Trykksakbestilling:
Tlf.: 22 24 88 86 - Faks: 22 24 95 90
E-post: trykksak@helsetilsynet.dep.no
Internett: www.helsetilsynet.no